

ОБЛАСТНА АДМИНИСТРАЦИЯ ЯМБОЛ

ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА В ОБЛАСТ ЯМБОЛ /2011 – 2013 година/

ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА В ОБЛАСТ ЯМБОЛ

1. ВЪВЕДЕНИЕ

2. СИТУАЦИОНЕН АНАЛИЗ

- 2.1. Географско положение и граници*
- 2.2. Демографска характеристика*
- 2.3. Образование*
- 2.4. Икономически профил на областта*
- 2.5. Инфраструктура*
- 2.6. Транспорт*
- 2.7. Природни ресурси*
- 2.8. Култура*
- 2.9. Туристическа суперструктура*
- 2.10. Туристически потенциал на област Ямбол*

3. СИЛНИ И СЛАБИ СТРАНИ, ВЪЗМОЖНОСТИ И ЗАПЛАХИ ПРЕД РАЗВИТИЕТО НА ТУРИЗМА – SWOT АНАЛИЗ

4. ВИЗИЯ, ЦЕЛИ, ПРИОРИТЕТИ И МЕРКИ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ В ОБЛАСТ ЯМБОЛ

- 4.1. Визия*
- 4.2. Стратегически цели*
- 4.3. Приоритети*

5. НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ ЗА МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА НА ПЛАНА ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА В ОБЛАСТ ЯМБОЛ

6. ФИНАНСИРАНЕ

7. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Планът за развитие на туризма на област Ямбол е документ за стратегическо планиране на устойчиво интегрирано регионално развитие на туризма в област Ямбол и е разработен в съответствие с една от стратегическите цели на администрацията за 2011 г. *Създаване на условия за интегрирано развитие на туризма в област Ямбол.*

Туризмът е изключително важен отрасъл за развитието на икономиката на всеки регион и е един от основните фактори за развитие на малките и средни предприятия. Туристическата индустрия може да промени облика на един регион и стандарта на живот на хората от този регион, и това е показателно за районите с развита инфраструктура, база и добре рекламиращи своя продукт. Наличните природни, културни и исторически дадености на област Ямбол я правят атрактивна туристическа дестинация. Този факт налага разработването на Плана за развитие на туризма, чиято основна задача е да отрази действителните потребности и възможности за развитие на туристическия потенциал в областта.

Основната цел на Плана е въз основа на ситуационния анализ на област Ямбол, да се идентифицират силните и слабите страни, възможностите и рисковете пред развитието на туризма в областта, като се очертаят приоритетите и необходимите мерки, които следва да се предприемат за устойчиво развитие на туризма в областта.

Планът за развитие на туризма в област Ямбол е изготвен в съответствие с основните нормативни и стратегически документи на, национало, регионално равнище и европейско равнище като:

- Закон за туризма
- Национална стратегия за устойчиво развитие на туризма в Република България 2009-2013 г.
- Национална стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2005 – 2015 г.
- Регионален план за развитие на Югоизточен район за планиране 2007-2013 г.
- Областната стратегия за развитие на Ямболска област 2005 - 2015.
- Общински планове за развитие на общините в област Ямбол
- Стратегия „Европа 2020”

Планът за развитие на туризма в област Ямбол се базира на основните принципи за регионално развитие, използвани и при разработването на Областната стратегия за развитие на област Ямбол, а именно:

- балансирано и поетапно планиране на ресурсите на базата на анализ на ситуацията и постигнатите резултати през последните години;
- интегрирано развитие на дейностите в съответствие с ресурсите, традициите, националната и регионална рамка за развитие;
- идентифициране на спецификата на областта и ориентиране на ресурсите и дейностите в посока нейното развитие.

Тези принципи са изцяло подчинени на политиката на Европейския съюз за равномерно регионално развитие, която поставя акцент на необходимостта от прилагане на единен подход, концентрация на ресурсите, партньорство, публичност и прозрачност, допълняемост на финансирането, координация на дейностите, съгласуваност на политиките, инструментите и дейностите, спазване на законовата и подзаконова нормативна уредба на страната и нормативните изисквания на Европейския съюз.

Настоящият план се базира и на основните принципи за развитие на туризма на равнище дестинация:

- Устойчивост. Развитието на туристическите дейности трябва да съчетава в себе си дългосрочна икономическа ефективност с устойчиви практики, щадящи околната среда и социална съвместимост.
- Демократичност. При управлението на дестинацията следва да се използва обществения подход. Необходимо е да се осигури висока степен на участие на местното население в процеса на управлението на дестинацията.
- Местна идентичност. Планирането на туристическото развитие трябва да бъде съобразено и обвързано с основните ценности на обществеността в дестинацията, а така също и с особеностите на развитието на туризма в съответния регион.
- Взаимно зачитане и взаимно подпомагане на всички участващи в туристическия процес обществени и частни организации чрез използването на подходящи механизми за коопериране на усилията на локално, национално и международно равнище.

2. СИТУАЦИОНЕН АНАЛИЗ - КРАТЪК ОБЗОР НА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКОТО СЪСТОЯНИЕ НА ОБЛАСТ ЯМБОЛ

2.1. Географско положение и граници

Ямболска област е разположена в югоизточната част на Република България. Граничи с Бургаска, Сливенска, Старозагорска и Хасковска области и с Република Турция. Това създава **възможности** за добро междурегионално сътрудничество и взаимно полезни транспортни и търговски връзки.

Областта е разположена на територия от 3 335,5 кв.м., което е 3,1 % от общата територия на страната. Разположена е по Средно-тунджанското поречие. Релефът е равнинно-хълмист с надморска височина 100-150 м. Административният център на областта е град Ямбол.

Област Ямбол включва 5 (пет) общини – Ямбол, Болярово, Елхово, Стралджа, Тунджа.

Община Ямбол обхваща едноименния град и прилежащите му земи в югоизточната част на България, в Тракийско - Среднотунджанската подобласт, по средното течение на река Тунджа. Общината е разположена на площ от 90425 дка. и заема 2,70% от територията на област Ямбол и 0,08% от територията на Република България. Към 01.02.2011 г. населението на общината наброява 74 132 жители. Административен център – гр. Ямбол.

Община Болярово е разположена на 667 кв. км площ и представлява 0.06% от територията на Република България. На юг граничи с Република Турция (55 километра обща граница), на запад - с община Елхово, на север - с общините Тунджа, Ямбол и Стралджа, а на изток - с Бургаска област (община Средец). Общината има 20 населени места с общо население 4 160 жители (01.02.2011 г.). Административен център - гр. Болярово.

Община Елхово граничи на югозапад с община Тополовград, Хасковска област, на изток - с община Болярово, на югоизток - с Република Турция, и на север - с община Тунджа. Общата територия на община Елхово е 708 кв. км, което съставлява 20,9% от територията на областта и включва 22 населени места и 16 219 жители (01.02.2011 г.) Административен център – гр. Елхово.

Община Стралджа граничи на север с община Котел, на изток - с община Карнобат и община Средец, на юг - с община Болярово и община Елхово, на запад - с община Тунджа и община Сливен. Включва 22 населени места и 12 781 жители към 01.02.2011 г. Административен център – гр. Стралджа.

Община Тунджа е най-голямата по територия в област Ямбол (и втора по-големина след Столична община) – 1218,9 кв.км (36,3% от територията на областта), с най-голям брой населени места – 44 от общо 109 за областта или 40,4% от селищата, на нея се падат 20% от населението на областта и най-голям брой кметства – 37 от общо 42 за област Ямбол. Населението наброява 24 155 жители (01.02.2011г.). Административен център – гр. Ямбол.

По данни на НСИ към 01.02.2011 г. населението на област Ямбол е **131 447 души**. Основната част от населението е съсредоточено в гр. Ямбол – 74 132 души. На следващо място по брой жители е община «Тунджа» с 24 155 души, Елхово 16 219 души, Стралджа е с 12 781 души и Болярово 4 160 души.

Фигура 1

Карта на област Ямбол

2.2. Демографска характеристика

Данните за последното десетилетие показват сериозно намаление на населението в областта, което се дължи на негативната комбинация от ниска раждаемост и отрицателен миграционен поток. Спрямо 2001 г. общо населението в областта е намаляло с над 17,2 на сто, като най-голямо намаление се отчита в Болярово (над 26,9 на сто), Тунджа (над 24,6 на сто), Елхово (над 22,2 на сто) и Стралджа (над 20,6 на сто).

Нещо повече, наблюдава се влошаване на възрастовата структура на населението в областта и задълбочаване на процесите на «старееене». За 10 години относителният дял на населението в подтрудоспособна възраст е намалял от 17 на сто на 14,7 на сто, както и относителният дял на населението в надтрудоспособна възраст – от 27 на сто на 25 на сто. Въпреки че относителният дял на населението в трудоспособна възраст се увеличава от 56 на сто през 2001 г. на 60,3 на сто през 2009 г. И рязко намаляване на 34,5 на сто през 2011 г., в сравнителен план Ямбол се намира на едно от последните места по население в трудоспособна възраст като дял от цялото население.

Таблица 1 Население под, във и над трудоспособна възраст по местоживееене и пол
Област Ямбол към 01.02.2011 г.

Възраст	Общо		
	Общо	Мъже	Жени
Под трудоспособна	131 447	64 638	66 809
В трудоспособна	19 213	9 783	9 430
Над трудоспособна	34 748	13 267	21 481

1 Под трудоспособна възраст - до 15 навършени години.

2 В трудоспособна възраст - жени от 16 до 59 и мъже от 16 до 62 навършени години.

3 Над трудоспособна възраст - жени на 60 и повече навършени години и мъже на 63 и повече навършени години.

Източник НСИ

Очаква се отчетените неблагоприятни демографски тенденции да продължат и дори да се задълбочат през следващите години, което ще окаже негативно влияние върху репродуктивните възможности на населението и трудовите ресурси в областта. Това, от своя страна, ще намали потенциала за развитие на областта и конкурентоспособността на местната икономика. Затова е необходимо разработване и провеждане на адекватни политики на местно равнище за задържане и привличане на млади хора в областта, от една страна, и, от друга - за ефективно използване на съществуващите човешки ресурси за социално-икономическо развитие на областта.

2.3. Образование

Равният достъп до образование е основен приоритет в развитието на областта. Основната част от хората в трудоспособна възраст са с основно и по-ниско образование, което затруднява предприемаческата активност и ограничава възможностите за стартиране и развитие на конкурентоспособен малък и среден бизнес.

На територията на областта има общо 60 училища, от които начални 4, основни 33 средно общообразователни 4, гимназии 4 професионални гимназии 9 и извън училищни звена 5 и един колеж. Повечето млади хора, които искат да продължават своето образование възможности за висше образование търсят в Пловдив, София и други по-големи университетски градове. Трябва да се подчертае, че ролята на общинските власти и местния бизнес за привличане на младите хора обратно в областта след завършване на тяхното формално образование и използване на техния потенциал за развитието на местната икономика, е изключително важна.

Сериозни задачи са: осъвременяването на материалната база, квалификацията на педагозите и съгласуване на специалностите в професионалните учебни заведения с потребностите от кадри на пазара на труда и обучение в смесени паралелки за ромските деца.

Важни и ефективни мерки в тази посока биха били откриването на съвместни обучителни програми от местните администрации и основните представители на местния бизнес, създаването на публично-частен фонд за насърчаване стартирането на малък бизнес от предприемчивите хора в областта, както и насърчаване на местния бизнес в областта да инвестира в “ученето през целия живот”.

2.4. Икономически профил на областта

Ямболска област като част от югоизточна България се намира едновременно близо до Стара планина и Черно море и граничи с Република Турция. Климатът и почвите са благоприятни за аграрно развитие. Работещите предприятия имат съвременни технологии и определени пазари. Това предопределя развитието на търговията, земеделието и свързаните с него производства – преработка на храни, текстил и машиностроене.

Основна движеща сила на местната икономика са средните предприятия. Към 2009 г. нетните приходи от продажби са 1 512 773 (хил. лв.)

Таблица 2:

Нетни приходи от продажби на предприятия в страната и област Ямбол.

Години	Нетни приходи от продажби на 1 жител за страната	Нетни приходи от продажби на 1 жител за областта
	(Хил. левове)	(Хил. левове)
2007	24.05	9.04

2008	27.51	11.08
2009	24.22	10.93

Придобитите дълготрайни материални активи към 2009 г. общо за област Ямбол възлизат на 180 225 (хил. лв.).

Има перспективи за развитие на модерна агроиндустрия - производство и преработка на растителна и животинска продукция, на производството на хранителни продукти – млечни и месни храни, вина и алкохолни напитки, на производството на облекло и спортни стоки, на туризма и медицинските услуги.

Инфраструктурните предприятия имат съществен принос в икономиката на областта: електроразпределение, водоснабдяване и канализация, далекосъобщения, пощи, газоснабдяване и комунални услуги. Освен тези големи предприятия, в областта работят 5509 (към 2009 г.) малки и средни предприятия, които дават над 90 % от общата продукция.

Таблица 3: Брутна добавена стойност по икономически сектори и брутен вътрешен продукт (хиляди лв.)

	2007	2008	2009
БДС	507 481	584 896	580 975
Аграрен	77 234	107 753	83 429
Индустрия	139 408	148 392	167 996
Услуги	290 839	328 751	329 550
Брутен вътрешен продукт	603 910	702 034	676 254
Брутен вътрешен продукт на човек от населението - лева	4 208	4 959	4 846
Дял на сектор „Аграрен” в общата БДС (%)	15,2	18,42	14,36
Дял на сектор „Индустрия” в общата БДС (%)	27,47	25,37	28,91
Дял на сектор „Услуги” в общата БДС (%)	57,31	56,20	56,72

Определен интерес представлява динамиката на придобиваните дълготрайни материални активи по общини. Във всички общини се отчита увеличение на придобитите ДМА. При сравнение на придобитите ДМА през 2008 г. спрямо придобитите през 2005, 2006, 2007 г. се вижда, че има повишаване или намаляване на придобитите ДМА без да има фрапиращи разлики като за 2008 г. община Ямбол е с най висок ръст 74%, следвана от общините Тунджа, Стралджа и Елхово с еднакъв ръст от 8%. Най-малко е увеличението в община Болярво, където е постигнат ръст от 2% и е постоянен през последните три години от периода.

Разходи за придобиване на ДМА 2010 по отраслови сектори

Икономически дейности (А38)*	2009
Общо	188574
Селско, горско и рибно стопанство	44304
Добивна промишленост	338
Производство на хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия	9187
Производство на текстил, облекло, обувки и други изделия от обработени кожи без косъм; обработка на кожи	314

Производство на дървен материал, хартия, картон и изделия от тях (без мебели); печатна дейност	582
Производство на кокс и рафинирани нефтопродукти	-
Производство на химични продукти	141
Производство на лекарствени вещества	..
Производство на изделия от каучук, пластмаси и други неметални минерални суровини	1339
Производство на основни метали и метални изделия, без машини и оборудване	7183
Производство на електрически съоръжения	289
Производство на машини и оборудване , с общо и специално предназначение	..
Производство на превозни средства	..
Производство, неklasифицирано другаде; ремонт и инсталиране на машини и оборудване	1761
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	..
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	697
Строителство	13680
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	18052
Транспорт, складиране и пощи	4694
Хотелиерство и ресторантьорство	3252
Издателска дейност, създаване на аудио-визуални произведения, радио-и телевизионна дейност	455
Далекосъобщения	..
Дейности в областта на информационните технологии и информационни услуги	..
Финансови и застрахователни дейности	..
Операции с недвижими имоти	..
Юридически, счетоводни, архитектурни и инженерни дейности, технически изпитания и анализи; консултантски дейности по управление	..
Рекламна и ветеринарномедицинска дейност; други професионални дейности	..
Административни и спомагателни дейности	5327
Държавно управление; държавно обществено осигуряване	1651
Образование	2278
Хуманно здравеопазване	3749
Медико-социални грижи с настаняване и социална работа без настаняване	431
Култура, спорт и развлечения	789
Други дейности, неklasифицирани другаде	363
Забележка:	
' * ' От 2008 г. - данните са по Класификация на икономическите дейности (КИД-2008)	
' .. ' Конфиденциални данни	
' - ' Няма случай	

В приетите **Общински планове за развитие** и в **Областната стратегия за развитие (2005-2015)** са направени подробни анализи на икономическото състояние на областта и включените в нейните граници общини. Базирайки се на тези анализи са изведени две основни характеристики на Ямболската икономика.

Първо, тя е **силно чувствителна към основните макроикономически тенденции, състоянието на банковата система и капиталовите пазари, динамиката на външното и вътрешното търсене и преките чуждестранни инвестиции.**

Второ, икономиката е **зависима от субсидиите на централния бюджет и средствата, достъпни по линията на предприєдинителните програми на Европейския съюз**, както и от други международни източници на финансиране.

Добре се развиват предприятията от хранително-вкусовата промишленост и в частност – месопрееработването. В региона функционират и дървопрееработвателни работилници и цехове.

Селското стопанство в района разполага с благоприятни природни условия и ресурси. Равнинно-хълмистият релеф, плодородните черноземни смолници, канелени горски и алувиално-ливадни почви, значителните водни ресурси за напояване, високите летни температури и мекият климат са подходяща предпоставка за интензивно развитие на земеделието чрез механизирана обработка на земята, изграждане на големи масиви от еднородни култури и напоятелни системи. Селското стопанство в областта е основен отрасъл в икономиката и източник на доходи за населението в повечето общини. Голяма част от земята се използва за земеделие.

Растениевъдство: Характерно е производството главно на пшеница, ечемик, царевица, слънчоглед, които заемат 50-60 % от обработваемите земеделски земи. В последните години нараства размерът на площите с тютюн; развива се производството на билки и оранжерийното отглеждане на зеленчуци и такива, които не са традиционни за България. Готовата продукция се изнася в ЕС. Има тенденция за увеличаване на площите, засяти с кориандър и рапица. По-голямата част от **лозовите масиви** са съсредоточени главно в района на община Стралджа и по-малко в останалите общини. **Зеленчуци** се произвеждат главно в околностите на град Ямбол и близките села. Промислено производство на зеленчуци от рода на домати и пипер има главно в град Стралджа и село Зимница поради наличието на поливни площи, влизаци от системата “Средна Тунджа”, която ползва вода от язовир “Жребчево”.

Животновъдство: В област Ямбол се намира най-голямото поголовие на Българско кафяво говедо. Това е една от най-продуктивните породи за мляко, адаптирани към местните условия. В контролираните стада на земеделски кооперации и частни стопани средната млечност на кравите е 5000 – 6000 л. за лактация. Овцевъдството също е развито на територията на областта.

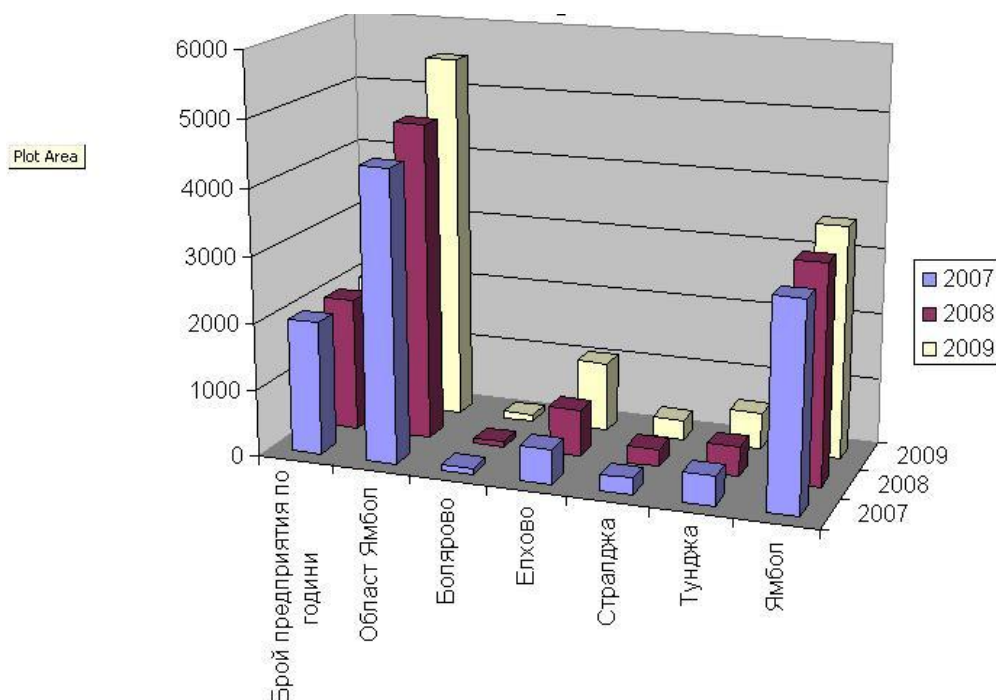
Промислеността е най-важният сектор в икономиката на Ямбол. Структурата ѝ обхваща следните подотрасли: хранително-вкусова промишленост; химическа промишленост; машиностроене и металообработване; текстилна и трикотажна промишленост; шивашка промишленост и др. В Ямбол се развиват нови индустриални отрасли като производството на автомобилно електрооборудване и рециклирането на отпадни пластмасови продукти. Сред големите индустриални предприятия определящи облика на промишлеността в града се нареждат :“Синтер М-АД”, “Хидравлични елементи и системи”, “Екопласт Файбър”,

"Язаки - България", "Миролио", "Белла България", "Тунджа", "Папас олио", "Карил", "Винпром-Ямбол" и др.

Важно значение за областната икономика има развитието на дейността на малките и средни предприятия. Основна цел пред развитието на промишлеността на Ямболска област е на базата на наличния промишлен потенциал, с привличането на местни и чуждестранни инвестиции, да се осигури нарастване на производството, обновяване на крайната продукция и повишаване на нейната конкурентоспособност на вътрешния и международните пазари.

В Ямболския регион също се запазва тенденцията от предходните години най-големият брой **фирми** да е в отрасъла „Търговия и ремонт на автомобили и битова техника”, като в последните години се развиват и услугите, влизащи в дейността на неправителствени организации. Най-значителен, почти 100% е дялът на микро и малките фирми в отрасъл Търговия и ремонт, както и в отрасъла.

Графика 1: Брой предприятия по години

2.5. Инфраструктура

2.5.1. Пътна мрежа

Общата дължина на пътната мрежа е 596 км., от които 96 км. са пътища I клас, 89 км. са II клас и 411 км. са трети клас. Пътищата с асфалтова настилка са 96,5% от общата дължина на пътната мрежа в областта. Останалите 3,5% от пътищата са с паважна и трошенокаменна настилка.

Важна роля за провеждането на международния автомобилен трафик през областта към Република Турция има участъкът от път I-7 и ГКПП Лесово – Хамзабейли. Важна роля за осигуряване на транспортната свързаност и достъпност в областта имат път II-53 по направление Сливен – Ямбол – Средец и път II-79 Елхово – Болярово – Бургас, както и път II-76 Любимец – Тополовград - Елхово.

Един от значимите проекти за развитието на местната инфраструктура е напредъка по изпълнение на АМ „Тракия“. Основните цели на проекта са по-висока скорост на движение от 68 km/h на 105 km/h, намаляване на времето за пътуване средно с 47,6 минути. Проектът ще отклони транзитното движение от много градове и села, които сега са потърпевши от шума и замърсяването на въздуха, ще повиши нивото на безопасност на пътя. През отчетната 2010 г. в Агенция „Пътна инфраструктура“ успешно са реализирани тръжните процедури за избор на изпълнители на строителството и надзора на ЛОТ 2 (Ст.Загора - Нова Загора), ЛОТ 3 (Нова Загора - Ямбол) и ЛОТ 4 (Ямбол - Карнобат) на АМ „Тракия“. Към 31.12.2010 г. степента на изпълнение на строително-монтажните работи по отделните участъци е 22 % по ЛОТ 2, 16 % по ЛОТ 3 и 10 % по ЛОТ 4. Последователно започна фактическото строителство на ЛОТ 2, ЛОТ 3 и ЛОТ 4 на магистралата, с чието изграждане през лятото на 2012 г. АМ „Тракия“ ще бъде въведена в експлоатация. Към настоящия момент за довършване два обекта за археологически проучвания намиращи се в ЛОТ 3 допълнително разкрити по настояване на Министерство на културата, работите по които трябва да приключат до м. април 2011 г.

Понастоящем функцията на АМ „Тракия“ се изпълнява от път Е-773 Стара Загора – Сливен – Карнобат – Айтос – Бургас.

Територията на областта е обслужена и със железопътен транспорт, който осигурява транспортни връзки на изток към Бургас и Варна и на запад към Стара Загора, Пловдив и София.

2.6. Транспорт

2.6.1 ЖП транспорт

Реконструирана и електрифицирана е жп-линия по направленията София – Ямбол – Бургас, която отговаря на международните стандарти за провеждане на транзитно движение и осигурява високо качество както за превозите така и туризма на територията на област Ямбол. Гара Ямбол е част от VIII главна жп-линия по направленията Пловдив-Ямбол-Бургас с обща дължина от 210 км.

2.6.2. Транспортна достъпност

Град Ямбол е свързан с автобусни линии с градовете Сливен, Тополовград, Бургас, Созопол, Нова Загора, Велико Търново, Пловдив, Димитровград, Шумен, Русе, София, Град.

Ямбол е пункт на главната жп линия [София-Пловдив-Бургас](#), а от него се отделя отклонението до [Елхово](#)

От гл. на разстоянието *от потенциалните центрове на туристическо търсене* областта е разположена на 77 км от Черно море, южно от автомагистрала София –Бургас. Разстоянието от Ямбол до столицата София е 262 км, до Пловдив 149 км, до Варна 141 км, до Бургас 81 км. Най-близките летища до Ямболска област са летищата в Бургас, Варна, Пловдив и София.

Отдалечеността на Ямбол до основните ни планински курорти е както следва: Пампорово (176 км), Боровец (240 км), Банско (259 км).

Отдалечеността от морските курорти и Ямбол е както следва: Слънчев бряг (101 км), Златни пясъци (155 км), Албена (162 км), Несебър (102 км), Созопол (99 км), Синеморец (131 км), Китен (109 км) Поморие (94 км) Приморско (107 км), Балчик (171 км).

Отдалечеността от балнеоложките ни курорти и Ямбол е както следва: Велинград (212 км), Сандански (285 км), Хисаря (148 км), Поморие (94 км), Вършец Павел баня (106 км), Сапарева баня (266 км), Баня – Пловдивско (137 км).

Отдалечеността на Ямбол от други туристически центрове е както следва: Велико Търново (96 км), Казанлък (91 км).

По отношение на **вътрешна достъпност** в област Ямбол има развита пътна мрежа между основните населени места, като тази до туристическите обекти и места предстои да се развива. Водещ дял в транспортното обслужване има автобусния транспорт. Автобусните транспортни връзки в област Ямбол се осигуряват с три вида линии - вътрешноградски (в рамките на Общината), областни (до населените места в Област Ямбол) и републикански (до населени места извън Област Ямбол). Интервалите на движение по градските линии и курсовете по областните и републиканските линии се изпълняват в зависимост от обема и направлението на пътничкопотоците. Това се отнася в особено обем за линиите от областта и републиканска транспортни схеми.

2.6.3. Гранични контролно-пропускателни пунктове

На територията на област Ямбол се намира един ГКПП:

ГКПП Лесово – Хамзабейли България – Турция, разположен на българско-турската граница. Пунктът свързва Елхово с турския Лалапаша. Благодарение на контролно-пропускателния пункт се облекчава натовареността на основната сухопътна връзка между двете държави – ГКПП "Капитан Андреево-Капъкуле" и се създават по-благоприятни условия за обслужване на пътниците и товарните автомобили. Шосейната магистрала на юг от гр. Елхово за с. Гранитово – с. Лесово – Турция, става част от стратегически важен транспортен коридор, чрез който на север през Ямбол и Старопланинските проходи – /Върбишки, Котленски и Вратник/ ще се поддържат икономическите връзки със Североизточния и Северния централен райони за планиране и между Турция – България – Румъния по направлението на първокласен път I-7.

2.7. Природни ресурси

Област Ямбол притежава богати природни дадености, съчетани с един топъл и приятен климат. Тези дадености привличат любителите на природата и предлагат възможности за развитие на различни видове туризъм в областта.

2.7.1. Релеф

Територията на областта е заета от Среднотунджанското поречие. Релефът е равнинно-хълмист с надморска височина 100-150 м. Преобладаващият релеф в областта е равнинен като се срещат частично и хълмисти територии – Свети Илийските, Манастриските възвишения (вр. Градище -600 м.н.в.) Бакаджиците (вр. Асанбаир -515 м.), разположените в южната част на областта, по границата с Република Турция – Дервентски възвишения и части от Странджа. Град Ямбол има надморска височина 134 м.

2.7.2. Климат

Климатичните условия в района се обуславят от неговото географско положение. На територията му се преплитат няколко климатични влияния, като с най-голяма сила е това на преходно-континенталният климат, характерен за Горнотракийската низина. В по-слаба степен е влиянието на Черно море и Средиземноморието. По отношение на температурния режим района е един от най-топлите в страната. Средните температури за най-студеният месец-януари са между 0оС и 1,5оС. За гр.Ямбол, средната януарска температура е 0,2 оС, а за гр.Елхово 1,2оС, като тези разлики за най-студения месец добре

илюстрират различията между преходно-континенталната и преходно-средиземноморската климатични области.

Относителната влажност на въздуха варира през годината. Най-ниска е през месеците юли, август в рамките на 60-64%, а най - висока през месеците декември, януари и февруари и е в рамките на 80-92%.

Средногодишната сума на валежите е между 530мм и 700мм в зависимост от местната орография и от експозицията на склоновете.

2.7.3. Водни ресурси

Водните запаси в областта са ограничени. През областта тече четвъртата в България по големина река - Тунджа. Нейни по-големи притоци са Мочурица, Поповска, Калница. В режима на река Тунджа и притоците ѝ се формира обща многоводна фаза от ноември до април, през която протичат 80-90% от годишния обем от оттока. Минерални извори има край с. Стефан Караджово, гр. Стралджа и с. Правдино. На р. Поповска при с. Малко Шарково е изграден вторият по големина в страната язовир със земно-насипна стена - "Малко Шарково".

На територията на областта има разкрити две термални находища. Едното е край с. Стефан Караджово, Община Болярово, където са каптирани извори на минерална вода с дебит 13 л./сек. Водата е с хидрокарбонатна (калциево-магнезиева) минерализация. Там в близкото минало – 1978 година, е построен балнеосанаториум с капацитет 240 легла заедно с поликлиника с различни кабинети за диагностика и лечение. В момента базата е в лошо състояние и не се стопанисва и използва. Районът на община Стралджа е богат на минерални води. Минерални извори има в гр. Стралджа и с. Правдино. В землището на гр. Стралджа има изградени 5 броя сондажи с общ дебит 24 л/сек и температура от 31 до 71 С. Минералните води са с доказани качества за лечение на стомашно-чревни, чернодробни, жлъчни заболявания, подагра, диабет и др. Въпреки че водите са открити още 1967 г. до момента същите не се използват по предназначение и няма изградена база за балнеолечение. С цел по-ефективното използване на тези минерални извори, през 2011 г. правителството предостави тяхното управление на съответните общини – Болярово и Стралджа.

2.7.4. Горски ресурси

Горският фонд на територията на Ямболска област се стопанисва от две структури. Държавно горско стопанство „Тунджа” Ямбол обхваща общините Стралджа и Тунджа. Общата площ на горския фонд, обслужван от Държавно горско стопанство „Тунджа” Ямбол е 22 262 ха като държавният е 73.8%, частният е 10.1%, а общинският е 16.1 %. Като дървесни видове преобладават черен бор, благун, цер, акация, келяв габър, топола. Освен дървесина, в горите се добиват гъби, плодове и билки, в една част от тях се предвижда паша на едър и дребен рогат добитък. Има осем ловностопански комплекса. Създадена е Държавна дивечовъдна станция, която ще бъде основа за развитието на ловния туризъм – благороден елен, елен лопатар, фазани, дива свиня, тракийски кеклик. Държавно горско стопанство Елхово обхваща общините Елхово и Болярово. Община Елхово обхваща територия от 70 171,1 ха, от които 13 991,3 ха са горите – 19,9% лесистост. Дървесни видове – иглолистни - черен бор, атласки кедър; широколистни- червен дъб, летен дъб, благун, цер, бряст, акация, айланд, орех, топола, чинар, липа и др.

2.7.5. Биоразнообразие и защитени територии

Най – разпространени дървесни видове в гората са летен дъб, остролистен /лонгозен/ ясен и полски бряст. Чисти насаждения от тези видове не се срещат. Почти навсякъде остролистния ясен се среща заедно с бяла върба. Летният дъб се среща също с други видове най-често с бряст, мекиш клен, срещат се единични екземпляри и от цер. Най-често срещащи се лиани са повет и скрипка, които покриват не само подлеса и правят гората трудно проходима, но се катерят и до върховете на високите дървета. Като втори етаж в гората се явяват видовете глог, чашкодрян, шипка, бъз, птиче грозде, турска и обикновена леска, а често във втория етаж остават и видовете мекиш и клен. От тревистите растения които образуват подлеса се срещат кокиче, момина сълза, момкова сълза, синцец, грудковидно лютиче, теменуга, гарвански лук. По замочурените места през пролетта се среща и блатно кокиче. В старите легла на река Тунджа и там, където водата се задържа по-дълго, се развива водна растителност – широколистен и теснолистен папур, камъш, тръстика, джука, водно лютиче, блатно еньовче, върбинка.

2.7.6. Преобладаващи видове дивеч

Според зоогеографското райониране на страната територията попада в Тракийския район на Южната географска подобласт, а в ловностопанско отношение е разположена изцяло в Ловностопанската област на Тракийската низина и Подбалканските полета. Голямата площ както и богатата растителност, обуславят и голямото видово разнообразие. По важните представители на фауната, които обитават постоянно или временно територията и имат пряко или косвено значение за ловното стопанство от клас бозайници разред чифтокопитни са: елен лопатар, сърна дива свиня; от разред зайцеподобни – заек; от разред хищници – чакал, дива котка, лисица; от клас птици разред кокошеви – колхидски фазан, яребица, тракийски кеклик; разред гълъбови – гривяк, гургулица, гугутка; от разред гъскови – зеленоглавка, зимно бърне и лятно бърне.

2.7.4. Горски ресурси

Горският фонд на територията на Ямболска област се стопанисва от две структури. Държавна дивечовъдна станция Ямбол обхваща общините Стралджа и Тунджа. Общата площ на горския фонд, обслужван от Държавна дивечовъдна станция Ямбол е 22 262 ха като държавният е 73.8%, частният е 10.1%, а общинският е 16.1 %. Като дървесни видове преобладават черен бор, благун, цер, акация, келяв габър, топола. Освен дървесина, в горите се добиват гъби, плодове и билки, в една част от тях се предвижда паша на едър и дребен рогат добитък. Има осем ловностопански комплекса. Създадена е Държавна дивечовъдна станция, която ще бъде основа за развитието на ловния туризъм – благороден елен, елен лопатар, фазани, дива свиня, тракийски кеклик. Държавно лесничейство Елхово обхваща общините Елхово и Болярово. Община Елхово обхваща територия от 70 171,1 ха, от които 13 991,3 ха са горите – 19,9% лесистост. Дървесни видове – иглолистни - черен бор, атласки кедър; широколистни-червен дъб, летен дъб, благун, цер, бряст, акация, айланд, орех, топола, чинар, липа и др.

2.7.5. Биоразнообразие и защитени територии

Най – разпространени дървесни видове в гората са летен дъб, остролистен /лонгозен/ ясен и полски бряст. Чисти насаждения от тези видове не се срещат. Почти навсякъде остролистния ясен се среща заедно с бяла върба. Летният дъб се среща също с други видове най-често с бряст, мекиш клен, срещат се единични екземпляри и от цер. Най-често срещащи се лиани са повет и скрипка, които покриват не само подлеса и правят гората

трудно проходима, но се катерят и до върховете на високите дървета. Като втори етаж в гората се явяват видовете глог, чашкодрян, шипка, бъз, птиче грозде, турска и обикновена леска, а често във втория етаж остават и видовете мекиш и клен. От тревистите растения които образуват подлеса се срещат кокиче, момина сълза, момкова сълза, синчец, грудковидно лютиче, теменуга, гарвански лук. По замочурените места през пролетта се среща и блатно кокиче.

2.7.7. Защитени местност

- **“Дебелата кория“ – землище на с. Тенево**

Обявена със Заповед № 503 от 08.07 1980 г. на КОПС при МС – за запазване на естествената ясенова и брястова гора и характерния пейзаж, с обща площ 29,3 ха.

- **“Блатото“ – землище с. Палаузово**

Обявена със Заповед № 1938 от 03.07 1970 на МТТП – за запазване на естественото находище от блатно кокиче с обща площ 16 ха.

- **“Иванов гьол“ – местност “Ормана“**

Обявена със Заповед № 1938 от 03.07 1970 на МТТП – за запазване на естественото находище от блатно кокиче с обща площ 30 ха.

- **“Блестящо лале“ – землище с. Симеоново**

Обявена със Заповед 425 от 18.05.1987 г. – за запазване на единственото находище от блестящо лале – български ендимит, в м. “Тетралика“ с обща площ 16,5 ха.

- **“Мразовец“ – местност “Ормана“**

Обявена със Заповед № 521 от 20.05. 1985 г. на КОПС при МС – за запазване на естественото находище от мразовец с обща площ 0,8 ха.

- **“Веселиновска гора” - с. Веселиново**

Обявена със заповед №357 от 09.02.73г.

2.7.8 Природни забележителности – вековни дървета

- **“Трите дъба“** - 3 бр. вековни дървета от летен дъб намиращи се в землището на с. Коневец. Обявени за природна забележителност със Заповед и № 754,755 от 19.07.1984 г. на КОПС при МС.

- **Топола /“Чатал кавак“/ в местността “Чадарлий“** – землище на с. Тенево, е дърво с внушителни размери, като височината му е 27 м., диаметърът на гръдна височина е 5,50 м. На височина 5 метра от терена от ствола излизат 5 броя клони и от там носи името си “Чатал кавак“. Всеки клон има диаметър 0,50 м.

2.7.9. Резервати

Резерват „Горна Топчия“ е разположен в землището на с. Коневец, община Тунджа, Ямболска област. Със Заповед № 1171 / 24.11.1951 г. на МГПП се обявява площта от 160.2 ха за резерват с цел "съхраняване на естествени лонгозни гори и местообитания на колхидски фазан". В резерватите “Долна Топчия” и „Горна Топчия” се развъждат и опазват от изчезване колхидски фазан (единственото естествено находище в страната, разположено в местността Папазова кория) и се поддържа характерната растителност. Облика на резервата дава растителността, характерна за крайречните заливни гори - лонгозите. Те са типични за източната част на Балканския полуостров. Съобществата им

са изградени при участието на голям брой южноексински, малоазийски и средиземноморски видове. От дървесните видове най-голямо е участието на летния дъб, който формира смесени съобщества с полския бряст, полския ясен, полския клен, бяла топола и други дървесни видове. Характерен белег на лонгозните гори са лианите, представени в резервата с 5 вида: дива лоза, бръшлян, повет и редките за страната южни елементи скрипка (*Smilax excelsa*) и гърбач (*Pegiploca graeca*), Храстовата растителност включва черен бъз, трънка, къпина, шипка, червен глог, обикновен дрян, кучи дрян, аморфа и др. Тревната покривка е изключително разнообразна и включва 113 установени вида. Популацията на блатно кокиче (*Leucojum aestivum*) в миналото е заемала обширна територия и се е развивала динамично, но в момента вида се счита за застрашен.

Елементите на релефа, климатичните особености и близостта на р. Тунджа предразполагат към богато фаунистично разнообразие. От безгръбначните са установени три от общо 11 защитени видове насекоми. Голямото нощно пауново око (*Saturnia pyri*) е най-голямата наша пеперуда и достига до 12 см. Червената горска мравка (*Formica rufa*) достига до 4 см. дължина, прави големи мравуняци в гората и унищожава значителен брой вредни насекоми. Гъсеничарят (*Calosoma sycophanta*) е един от редките български видове. Херпетофауната е богата - жълтокорема бумка, голяма и зелена крастава жаба, дървесница, змиеок, зелен и кримски гущер, обикновена блатна костенурка, шипобедрена и шилоопашата костенурка, жълтоуха и сива водна змия, смок стрелец и пъстър смок... Съставът на орнитофауната е в зависимост от сезона, като по време на миграции и зимуване тук почиват, хранят се и нощуват много видове с висок природозащитен статус, свързани с река Тунджа - сива, голяма бяла и нощна чапла, малък гмурец, ням и поен лебед... Около 10 % от популацията на световнозастрашения вид малък корморан (*Phalacrocorax pygmaeus*) зимува в района. Гнездят синигери, кълвачи, кукувица, сврачки, сови, синявицови, дроздове, чучулиги. В днешни дни, въпреки добрите условия колхидският фазан е рядкост за резервата. Рязко намалената му численост най-вероятно е вследствие на засиленото през последните години браконерство и увеличил се брой на хищниците. Бозайниковата фауна включва 35 вида, от които 20 са включени в Бернската конвенция за опазване на дивата европейска флора и фауна. В Българската и Европейска Червени книги е включена видрата (*Lutra lutra*).

Резерват “Долна Топчия” е разположен по поречието на река Тунджа край град Елхово на площ от около 538 ха. Обявен е през 1960 г. с цел да се запази единственото в България находище на колхидски фазан. В резервата има фазанария за отглеждане на малки фазанчета, които след това се разселват на подходящи места из страната. Освен колхидския фазан в резервата гнездят още няколко вида чапли: сиви, нощни, гривести, малки и бели, също така и блестящият ибис и много други видове птици - кос, дрозд, скорци, бухал, кукумявка; От бозайниците се срещат – лисица, чакал, заек, дива свиня, елен-лопатар. Съчетанието на относително висока средногодишна температура с висока влажност е предпоставка за оформянето на лонгозен тип местообитания. Долината на река Тунджа представлява своеобразен коридор за навлизането на медитерански и предноазиатски видове безгръбначни животни. Защитени от ЗЗП са: червената горска мравка, обикновения гъсеничар, големия син бегач, голямото нощно пауново око. Територията се обитава от 7 вида земноводни и влечуги. От тях 10 вида са защитени по ЗЗП. Установени са 102 вида птици, като 82 са защитени от ЗЗП. Тук гнездят по една двойка от следните защитени видове: черна каня, голям ястреб, малък креслив орел. По време на миграции и зимуване тук почиват, нощуват и се хранят и следните видове: осояд, кръстопръст ястреб, кръстат орел, малък орел, сокол орко и сокол скитник. С изключение на находищата у нас и това в Гърция, навсякъде в Европа колхидския фазан се е кръстосал

с внесените подвидове фазани. Бозайниковата фауна включва 35 вида, от които 6 вида са защитени по ЗЗП. В българската Червена книга е включена видрата. Групата на Дребни и Хищни бозайници са с представително за региона разнообразие.

Резерват „Балабана” е защитен обект от 24. 09. 1961 г., разположен е на площ 84,7 ха във вековните лонгозни гори близо до град Елхово. Представя заливна гора от лонгозен тип, намира се на левия бряг на река Тунджа. Създаден е с цел да се запазят гнездилищата на една от малкото колонии на малка бяла гривеста и ношна чапла. В резервата “Балабана” гнездят бели, гривести, нощни и червени чапли. Освен гнездилища на чапли има също и гнезда на блестящ ибис и колхидски фазан. През 1984 г. е обявена буферна зона от 60 ха. На защитената територия “Балабана” са установени 99 вида птици, които използват територията за гнездене, ловуване и почивка по време на миграции. От тях 83 вида са защитени от ЗБР, в Червената книга на Р.България са включени 18 вида. От тях 17 са класифицирани като застрашени, а 1 вид попада в категория – рядък. Територията на резервата се обитава още от 7 вида земноводни и 13 вида влечуги. От тях 10 вида са защитени от ЗБР, а всички те са включени във Бернската конвенция. Бозайниковата фауна включва 35 вида, от които 6 вида са защитени от ЗБР, а 20 от тях са включени в Бернската конвенция.

Основният извод е, че територията на област Ямбол се характеризира с голямо флористично и фаунистично разнообразие. Значителното биоразнообразие на защитените територии представлява сериозен природен туристически ресурс за развитие на познавателния туризъм в общината. Необходими са конкретни мерки за неговото рационално използване.

2.8. Култура

Ямболска област има древна история и творческо настояще. Културните традиции и прояви са с местна и национална значимост, които трябва да бъдат съхранени, развити и популяризирани. Богатото историческо наследство, активния културен живот, наличието на добра спортна база са предпоставка за развитието на културно-познавателния и на фестивалния туризъм и предлагането на културни пакети и маршрути, поощряването на съвременните форми на изкуство и артистични дейности, съхраняването и развитието на съществуващите международни фестивали и форуми.

2.8.1. Антропогенни ресурси

На територията на областта са открити над 30 крепости, 70 праисторически селища и над 1000 надгробни могили.

➤ Историко-археологически туристически ресурси

Историко-археологически туристически ресурси в Община Ямбол

Безистен, Ески Джамия, Средновековна крепост „Софуларска махала“, Археологически резерват «Тракийски и античен град Кабиле»

Историко-археологически туристически ресурси в Община Тунджа

“Еркесията” - пограничен окоп между България и Византия, Праисторическа селищна могила „Драма“, Манастирски възвишения с. Голям манастир, с. Генерал Тошево

Историко-археологически туристически ресурси в Община Стралджа

Късноантична и средновековна крепост гр. Стралджа, Антично римско селище, с. Лозенец, Останки от крепост “Калето”

Историко-археологически туристически ресурси в Община Елхово

Тракийски светилища “Мирчовите камъни” и “Мучуковите камъни”,

Долмени край с. Голям Дервент, Погребален комплекс с антична колесница край с. Борисово, Антична и средновековна крепост “Градището” край с. Мелница,

Праисторически селищни могили край селата Кирилово - Минчогорева могила, Бояново - Райков сумай, Лесово - Дядопаньовата воденица, Гранитово - Азмаците и гр. Елхово - Турското къше

Историко-археологически туристически ресурси в Община Болярово

Средновековен Манастирски комплекс в с. Воден,

➤ Музеи

Регионален исторически музей, гр. Ямбол

Етнографски комплекс „Старата акбунарска къща”, с. Генерал Инзово, община Тунджа

Етнографско-археологически музей, гр. Елхово

Общински исторически музей, гр. Стралджа

Музейна етнографска сбирка “От ралото и гегата до компютъра” в с. Воден, община Болярово

Музейна етнографска сбирка в гр. Болярово

Къща-музей на Стефан Караджа, с.Стефан Караджово, община Болярво

➤ **Религиозни туристически ресурси**

Религиозни туристически ресурси в Община Ямбол

Църква „Света троица“

Църква „Свети Георги Победоносец“

Църква „Св. Николай Чудотворец“

Католическа църква „Св. Св. Кирил и Методий“

Религиозни туристически ресурси в Община Тунджа

Манастир „Рождество на Пресвета Богородица“ – с. Кабиле

Манастирът „Св. Спас“, м. Бакаджика

Параклис „Св. Димитър“ с. Асеново

Храм „Св. Рождество Богородично“ с. Ботево

Храм „Св.Димитър“ с. Бояджик

Храм „Св.Георги“ с. Болярско

Храм „Св.София, Вяра, Надежда и Любов“ с. Безмер

Храм „Св.Петка“ с. Веселиново

Храм „Св.Троица“ с. Генерал Инзово

Храм „Св. Архангел Михаил“ с. Гълъбинци

Храм „Св. Архангел Михаил“ с. Ген.Тошево

Храм „Успение Богородично“ с. Голям манастир

Параклис „Св. Пророк Илия“ с. Дражево в момента се изгражда църква

Храм „Св.Възнесение Господне“ с. Драма

Параклис „Св. Пророк Илия“ с. Дряново

Църква в процес на изграждане с. Завой

Храм „Св.Възнесение Господне“ с. Златаре

Храм „Св.Петка“ с. Калчево

Храм „Св.Възнесение Господне“ с. Коневец

Храм „Св.Иван Рилски“ с. Крумово

Храм „Св.Димитър“ с. Кукорево

Храм „Св.Св. Кирил и Методий“ с. Каравелово

Храм „Св.Св. Кирил и Методий“ с. Миладиновци

Храм „Св.Успение Богородично“ с. Меден кладенец

Храм „Св. Богородица“ с. Маломир

Храм „Св.Георги“ с. Могила

Храм „Св.Иван Рилски“ с. Окоп

Храм „Св.Св. Кирил и Методий“ с. Победа

Храм „Св.Петка“ с. Роза

Храм „Св. Николай“ с. Савино

Храм „Св. Иван Рилски“ с. Сламино

Параклис в процес на изграждане с. Стара река

Храм „Свети Великомъченик Георги“ с. Скалица

Храм „Св.Св. Константин и Елена“ с. Тенево

Храм „Св.Георги“ с. Ханово

Храм в процес на изграждане с. Хаджи Димитрово

Храм „Св.Въздвижение“ с. Чарган

Храм „Св. Архангел Михаил“ с. Челник

Религиозни туристически ресурси в Община Стралджа

Единадесет църкви в община Стралджа са обявени са за архитектурно-художествени паметници на културата

Църква “Св. Димитър” с. Александрово

Църква “Св. Димитър” с. Зимница

Църква “Св. Димитър” с. Иречеково

Църква “Св. Георги” с. Каменец

Църква “Възнесение господне” с. Люлин

Църква “Рождество Богородично” с. Маленово

Църква “Св. Троица” с. Недялско

Църква “Св. Петка” с. Палаузово

Църква “Св. Архангел Михаил” с. Поляна

Църква “Св. Георги” с. Първенец

Църква „Св. Архангел Михаил” гр. Стралджа

Религиозни туристически ресурси в Община Елхово

Храм „Св. Димитрий Солунски”, гр. Елхово

Параклис “Рождество Пр. Богородично”, м. Дрънчи дупка

Религиозни туристически ресурси в Община Болярово

Църква “Св. Георги Победоносец”, с. Воден

Църква “Св. Димитър”, гр. Болярово

Църква “Успение Богородично”, с. Стефан Караджово

Параклис “Успение Богородично”, с. Иглика

Културни институти и обекти

Драматичен театър “Невена Коканова”

Театърът се помещава в сградата на читалище “Съгласие” и разполага със зала с 333 места. Драматичният театър “Невена Коканова” и Камерният оркестър “Дианополис” са организатори на национални празници “Златна Диана”.

Държавен куклен театър “Георги Митев”

Кукленият театър осъществява от 5 до 7 премиерни постановки на сезон, изиграни в общо над 250 представления годишно.

Художествена галерия “Жорж Папазов”

Галерията води началото си от 1952 г. Галерията развива събирателска, изследователска, изложбена, образователна, методическа и популяризаторска дейност. Фондът на галерията включва над 3 100 творби, над 3 000 единици научно-спомогателен фонд и над 1 000 тома специализирана литература. Галерията притежава най-богата в страната сбирка от декоративни творби. В Художествената галерия са обособени 20 колекции, разпределени в 8 отдела: Иконопис, Живопис, Графика, Скулптура, Декоративен, Детско изкуство, фонд “Стефан Бъчваров”. Галерията развива и съпътстваща дейност – концерти, премиери на книги, спектакли, чествания и др.

Библиотека “Г. С. Раковски”

Библиотеката води началото си от 1862 г. Тя е основно книгохранилище на ямболски регион с фонд от около 270 000 библиотечни материала, архив на краеведска литература и местен печат. Библиотеката участва в научно-изследователска работа в областта на библиотекознанието, библиографията и краезнанието, в социологически проучвания на читателите и техните интереси.

Камерен ансамбъл “Дианополис”

Създаден през 1968 г., Ансамбълът “Дианополис” изнася пред публиката на гр. Ямбол и страната около 45 концерта годишно, като голям дял са образователни концерти за ученици. От 1983 г. ансамбълът концертира всяка година в Германия. Гостувал е в Унгария, Югославия, Гърция, Италия и Франция. Камерният ансамбъл е организатор и домакин на ежегодните музикални празници “Златната Диана”, в които участват изтъкнати български и чужди камерни оркестри, камерни хорове и др. камерни формации.

Читалища

Културната дейност в областта се поддържа и развива от **80 читалища** в областта, от които 6 са в град Ямбол. **Читалищата в селата от региона** са запазили фолклорните традиции и обичаи. Основните им дейности се изразяват в художествени самодейни състави и кръжоци: фолклорни групи и ансамбли, групи за автентичен фолклор, детски и младежки танцови състави.

Културен календар

Богатият **културен календар** на област Ямбол сам по себе си разкрива възможностите за развитие на културен и фестивален туризъм в област Ямбол и привличането на български и чужди туристи. Той обхваща традиционни събори, местни обичаи, празници като по-известните са:

➤ *Маскараден фестивал Кукерландия*

Маскарадният фестивал е свързан с народния празник Кукеров ден, който е вековна традиция в ямболския край. Маскарадният фестивал има конкурсен характер и в него участват маскарадни групи от цялата страна, а в последните години – и от чужбина, които представят многообразието на българските зимни и пролетни празници на маскираните игри /кукери, джамали, бабугери, старци, бразии и други/. С магичния танц, който изпълняват, младите маскирани мъже прогонват злите сили и правят заклинания за плодородие и благополучие. Основна съпътстваща проява на маскарадния фестивал в Ямбол е традиционната фотоизложба – конкурс „Кукерландия”. Изложбата се провежда в ХГ „Жорж Папазов”, като част от експозициите посветени на празника. В съседство е изложбата на Историческия музей с автентични кукерски маски и носии от Ямболско

➤ *Национален куклено-театрален фестивал „Михаил Лъкатник”*

Националният куклено-театрален фестивал “Михаил Лъкатник” с международно участие се организират в град Ямбол от Министерство на културата, Национален център за театър, Община Ямбол, Община “Тунджа”, Съюз на артистите в България, Куклен театър - Ямбол, Дружество на писателите - Ямбол

Националният куклено-театрален фестивал “Михаил Лъкатник” има за цел създаването и поставянето на сцена на нови драматургични произведения за куклен театър. Фестивалът се провежда през година в последната седмица на месец април. Имат две направления:

- Литературен конкурс за написване на пиеса - приказка за куклен театър

- Преглед на спектаклите, реализирани в предходния театрален сезон.

➤ **Майски културни празници**

Празници на читалища и училища, изложби, концерти, спектакли, творчески срещи и др.

➤ **Музикални празници „Златна Диана”**

Музикалните празници „Златната Диана” се провеждат в Ямбол от 1968 г. В тях вземат участие камерни музикални формации от България и чужбина. Представят се инструментални камерни състави, камерни оркестри, камерни хорове. По време на празниците се провеждат научни конференции на актуални музикални теми. Празниците имат конкурсен характер. На празниците се връчва Награда на Ямбол за музика, с която се удостоява музикант или музикална формация, допринесли за развитието на музикалната култура на града.

➤ **Театрални празници „Невена Коканова”**

Първото издание на театралните празници е през 1962 г. под наименованието „Ямболска пролет”. След няколко годишно прекъсване празниците са възстановени през 2004 г. като Театрални празници „Невена Коканова”. По време на празниците в Ямбол гостуват най-добрите театрални постановки за творческия сезон от цялата страна, отличени в различни театрални конкурси режисьори, актьори, сценографи, осъществяват се творчески срещи.

➤ **Детски празници „Родило се, преродило”**

Детският фолклорен фестивал “Родило се, преродило” се провежда под мотото “Да пеем и танцуваме заедно” и има за цел деца от различни етнически групи да покажат културното богатство на своя етнос. Фестивалът има конкурсен характер и включва: първи етап – експониране на изложба от етнографски материали, обреден реквизит, приложни материали, изработени от децата, писмени източници, свързани с фолклора на етносите; втори етап – конкурс за изпълнители на народни песни, инструменталисти, танци, обреди, обичаи.

➤ **Денят на Ямбол Свети дух**

Денят на Ямбол се чества на християнския празник Свети дух. За първи път празникът на Ямбол е отбелязан през 1936 г. с „Гостоприемна седмица” от 17 до 24 май. Това става по предложение на кмета на града Апостол Петров, депутатата Никола Савов и видните културни дейци Кирил Кръстев, Недялко Месечков, Любомир Брутов и Тотю Брънеков. Идеята им е през тази седмица да се покаже ямболската индустриална, занаятчийска и земеделска продукция, както и произведенията на ямболските творци – художници, писатели, музиканти, учени.

➤ **Панаир на туристическите забавления и анимации в национален археологически резерват „Кабиле”**

Провежда се за първи път през 2010 година в рамките на международния празник на музеите – 18 май и обявената от Съвета на Европа „Нощта на музеите” – 15 май, съвместно от Регионалния исторически музей Ямбол и община Ямбол. Сред основните цели на панаира са популяризирането на НАР „Кабиле” като обект на културен туризъм, представяне на възможностите на НАР „Кабиле” да привлича гости и туристи за отдих и развлечение; участието на колективи и индивидуални изпълнители, които създават и реализират развлекателен или познавателен продукт, предназначен за туристи както и осъществяването на пряк контакт между РИМ – Ямбол,

представителите на туристическия бизнес и потребителите на туристически услуги и продукти. В програмата през 2010 година основните акценти са културния туризъм, алтернативния туризъм, музикалните и артистични представления, фолклорни изяви и екотуризъм. В програмата се включва безплатен вход на НАР Кабиле, представления на сдружение „Чигот” - Варна и представители на сдружение за антични и средновековни реконструкции „Сила” – Пловдив. Като част от атракциите са показване на занаяти ковачество, ножарство, шивачество, плетене на ризници, билкарство и др., както и възможност посетителите да наблюдават и/или да участват в демонстрация или турнир по стрелба с лък, стрелба със средновековна прашка, хвърляне на копие, фехтовка, дърпане на въже и др.

Панаирът бележи голям интерес и посещения (над 2000) на местно и регионално ниво с потенциал за бъдещо разрастване и популяризиране.

- **Общински празник на виното** – организатори са община Тунджа, кметство и читалище в с. Скалица. Провежда се всяка година през втората половина на м. февруари в с. Скалица, община Тунджа. Включва конкурси за производител на най-добро вино, ракия. Съпроводен е с богата фолклорна програма на читалищни и професионални колективи и показва преклонение пред труда на тунджанските лозари и винари.
- **Национален детски фолклорен събор „Върбова свирка свири”, гр. Болярово** – провежда се ежегодно с участието на деца от Югоизточна България, Гърция и Украйна. Конкурсът се провежда под патронажа на кмета на общината в живописния градски парк "Казино" край река Поповска.
- **Международен пленер „Певецът на Тунджа”** - Пленерът събира творци от различни краища на страната, както и гости от чужбина. Художниците творят в живописните области край **река Тунджа**, местността „Ормана”, Националния архитектурен резерват „Кабиле” и други.
- **Събор на народното творчество „Мараш пее”, гр. Стралджа** – организатори на фолклорния празник са Община Стралджа и читалище „Просвета”. Целта на празника е съхраняване на българското народно творчество в неговото многообразие, богатство и колорит, стимулиране интереса и любовта към българските и национални местни фолклорни традиции, осъществяване приемственост между поколенията. Провежда се ежегодно през месец май в м. Мараш, Община Стралджа.
- **Международен младежки фестивал Тунджа „Творчество и иновации”**- провежда се всяка година през летните месеци. Организатори са Община „Тунджа”, Общински младежки съвет „Тунджа”, читалища. Фестивалът е от национално значение с международно участие.

2.8.3 Спорт и свободно време

В областта има традиции и успехи в: баскетбол, спортна стрелба, бокс, борба, спортна акробатика, тенис, ориентиране, лека атлетика, спортни танци, и др. Над 2 300 са състезателите и над 50 са треньорите им.

„Диана“ е [спортна зала](#) в град [Ямбол](#). Разположена е в градския парк. Построена е през 1964 г. и от тогава до днес е една от най-големите спортни арени в България с капацитет около 3000 места. Днес зала Диана е голям спортен комплекс, в който освен основната

зала се включват и по-малки за [гимнастика](#), [бокс](#), [борба](#) и спортна стрелба. Домакин на зала „Диана“ е [баскетболен клуб „Тунджа“](#). В залата се провеждат първенства и турнири от различен ранг по баскетбол, волейбол, бокс, акробатика, скокове на батут, спортни танци, спортна стрелба, тенис на маса и др. През 2011 г. приключи ремонта на тренировъчния салон на ямболския клуб по скокове на батут „Космос“ и на клуб по акробатика „Тунджа“, намиращ се в зала „Диана“. Общинското ръководство направи необходимото този ремонт да стане факт и един от най-успешните ямболски спортове – скоковете на батут, а и акробатите да тренират при отлични условия.

Спортен комплекс „Георги Дражев“ се състои от 7 корта, на които се провеждат ежегодни турнири от Държавното първенство.

Стадион Тунджа е главният стадион на Ямбол. Освен него в града има само няколко игрища без трибуни. Стадионът има капацитет около 18000 места. През 80-те е започнала реконструкция и изграждане на покрита трибуна от западната страна на игрището но строежа е изоставен. Днес стадионът е в крайно незадоволително състояние. Има изградена писта както и други съоръжения за лека атлетика. Провеждат се турнири по футбол и лека атлетика. На стадиона домакинства местният футболен отбор ФК „Тунджа 1915 – Ямбол“. До стадиона се намира зала “Николай Лъсков”.

В общинските центрове има условия за спортуване, но те не се използват пълноценно. Това се дължи на амортизираната инфраструктура и техника за спорт и младежки дейности.

Развитието на физическото възпитание и спорта трябва да съответства на Националната стратегия. С възстановяване и развитие на детско-юношеските спортни школи и нови ученически отбори ще се осигури попълнение от подготвени състезатели на спортните училища и клубове.

Ремонтът и модернизиранието на спортните бази със средства на държавния и общинските бюджети и публично-частното партньорство при използването им ще осигури по-добри условия за високо спортно майсторство и масов спорт за укрепване на здравето на подрастващите.

В Ямболска област функционират 54 спортни клуба и организации.

В Община Ямбол има 3 /три/ закрити **спортни бази** и 3 /три/ открити, които се стопанисват от ОСК "Тунджа" - със 100 % общинско участие, чийто основен предмет на дейност е поддръжка и експлоатация на спортни обекти, организиране и провеждане на спортни мероприятия. Тези бази се ползват безвъзмездно от спортните клубове в град Ямбол.

Таблица 4 Спортни бази в област Ямбол

Име	Местоположение
Спортна зала "Диана"	гр. Ямбол, Градски парк
Градски стадион	гр. Ямбол
Спортен комплекс "Георги Дражев"	гр. Ямбол, Градски парк
Спортен комплекс "Атлетик" Гребен канал	"Младежки парк"

Спортна зала -Лека атлетика	с. Веселиново
Спортен комплекс „Стадион”	гр. Елхово
Спортен комплекс „Стадион”	гр. Стралджа
Спортен комплекс СОУ „П. Яворов”	гр. Стралджа
Спортен комплекс	с. Зимница
Спортен комплекс	гр. Болярово
Спортен комплекс	с. Безмер

Организациите, занимаващи се с проблемите и целенасоченото ангажиране на свободното време на младежите, са Общински детски комплекси в Ямбол и Елхово и Младежки дом – Ямбол. Те организират разнообразна кръжочна дейност – десетки състави и клубове по интереси, допълвана от дейностите на читалищата. Тези структури имат вече опит в разработването и реализирането на проекти за финансиране на свои дейности и по този начин осигуряват бъдещето си.

2.9. Туристическа суперструктура

Югоизточен район за развитие заема второ място в развитието на туризма сред районите в страната. Независимо от значителния потенциал на района за разширяване и разнообразяване на регионалния туристически продукт и предлаганите услуги, все още не се отбелязват тенденции на преодоляване на сезонността на морския рекреативен туризъм при недостатъчно високо качество на предоставяните услуги и малко на брой качествени туристически продукти, допълващи морския туризъм и осигуряващи целогодишна натовареност на туристическата база. При сравнение с изявени в туристическо отношение европейски райони показателите за развитие на туризма и качеството на туристическите услуги за Югоизточния район са доста по-ниски, което предполага значителни ресурси за реструктурирането и модернизиранието на отрасъла, както и осигуряване на устойчиво прогресивно развитие на туризма в района. Необходими са интегрирани и целенасочени усилия на всички заинтересовани страни в областта за развитие на туризма с цел използването му като ефективен инструмент за икономически просперитет и за справяне с конкурентния натиск от страна на традиционните и новите туристически дестинации в рамките на ЕС.

Таблица 5 Дейност на средствата за подслон и местата за настаняване в Югоизточен район през 2010 година

Средства за подслон и места за настаняване - брой	Легла - брой	Легла денонощия - брой	Реализирани нощувки - брой		Пренощували лица - брой		Приходи от нощувки - левове	
			Общо	в т.ч. чужденци	Общо	в т.ч. чужденци	Общо	в т.ч. чужденци

Югоизточен район	1 176	109 008	16 257 506	6 414 888	4 853 214	1 056 553	668 213	238 087 669
Бургас	1 006	101 627	13 724 439	6 024 540	4 759 502	908 508	643 181	224 085 966
Сливен	91	2 676	952 847	71 872	10 216	39 752	4 629	2 705 147
Стара Загора	38	3 820	1 297 439	279 375	70 414	90 927	17 270	9 969 705
Ямбол	41	885	282 781	39 101	13 082	17 366	3 133	1 326 851

Източник НСИ

Общо за региона през 2010 г. средствата за подслон и места за настаняване 1 176 бр., а за страната те са 3540 бр. Това означава, че 33 % от средствата за подслон и места за настаняване в страната се намират в Югоизточен район, което бележи първо място сред статистическите райони за планиране. За област Бургас средствата за подслон и места за настаняване 1 006 бр., в област Сливен - 91бр., в област Стара Загора -38 бр., Ямбол - 41бр. В Югоизточен район, по брой обекти област Ямбол изпреварва незначително само Стара Загора. Легловата база е най-малката в Югоизточен район (844 легла), респективно Ямбол има и най-малките приходи от нощувки, генерирани почти по равно от българи и чужденци.

➤ Категоризирани обекти към 31.01.2010 г. в област Ямбол

В **община Ямбол** са категоризирани 49 заведения за хранене и развлечения и 2 места за настаняване (една и три звезди). Преобладават заведенията една звезда (34), като тези от категория две звезди наброяват 15.

Категоризирани от министъра на икономиката/ министъра на културата и туризма/ председателя на Държавна агенция по туризъм/ министъра на икономиката, енергетиката и туризма средства за подслон, места за настаняване и заведения за хранене и развлечения, туристически хижи и заведения за хранене към тях с валидна категория към 23.11.2010 г. са 11 хотела и 3 обекта предлагащи самостоятелни стаи за гости, находящи се в град Ямбол и два хотела намиращи се около град Ямбол.

Община Елхово има категоризирани 135 заведения за хранене и развлечения. От тях 53 са категория две звезди, останалите (82) категория една звезда.

В **община Болярово** няма категоризирани места за настаняване и средства за подслон, като заведенията за хранене и развлечения са 14, от които три са категория две звезди, а останалите 11 са една звезда.

В **община Стралжа** са категоризирани 24 заведения за хранене и развлечения, от които 8 категория две звезди, останалите една звезда.

2.10. Туристически потенциал на област Ямбол

Ямболска област е богата на ресурси, подходящи за развитие на алтернативни (на морския и планински) форми на туризъм.

Туризмът е инструмент за икономическо развитие, който постига икономически растеж чрез привличане на посетители извън общността-домакин, мотивирани изцяло или частично от интерес към история, природа, изкуство, балнео процедури, събития и/или начин на живот и традиции.

Културно-историческо наследство

В региона са открити повече от 270 древни селища и около 1000 надгробни могили, повечето от които са разположени по поречието на р.Тунджа и нейните притоци.

Плодородните земи по долината на реката са били заселени още от най-дълбока древност. Най-ранните останки от селищен живот са открити в десетките праисторически селищни могили, които датират от неолита, енеолита и бронзовата епохи. Някои от находките, открити в тях, сега се съхраняват в парижкия Лувър и Археологическия музей София. Огромна част от тези ценни експонати обаче са притежание на Историческия музей в Ямбол. Изключително важни открития са направени от българо-немски екип по време на археологическите проучвания на праисторическата могила до с. Драма (30 км. от Ямбол). За първи път в България са открити фрагменти от микенска керамика и глинени печати с т.н. "линейно писмо В".

В **област Ямбол**, в района на Сакар планина, е най-високата концентрация на мегалитни паметници - долмени (праисторически гробници, изградени от огромни каменни блокове). Те все още могат да се видят край селата Хлябово, Сакарци, Българска поляна, и други. Най-известните древни исторически обекти в района е Тракийски град Кабиле (до село Кабиле). Открити са повече от 30 крепости от античността и Средновековието, използвани за защита на южната граница.

Много исторически обекти напомнят за борбата за освобождение на българския народ срещу турското робство. След освобождението на България през 1878 г. **Ямбол** и региона остават в Източна Румелия, провинция-васал на Османската империя. След Съединението на Източна Румелия с Княжество България през 1885 г. районът е напълно освободен.

Тук са запазени много древни традиции, ритуали и занаяти, които могат да бъдат наблюдавани по време на многобройните фолклорни празници, събори и надпявания.

В чертите на съвременния град Ямбол е съществувало антично селище, като се предполага, че през 293 г. император Диоклетиан, преминавайки през него, му е дал името Диосполис (град на Зевс). Първите писмени данни за града са от VI в., а любопитни сведения за него се съдържат във византийски, арабски и османски хроники. Част от впечатляващите крепостни стени и кули на средновековния Ямбол са съхранени и до днес. Ямбол е един от най-старите градове не само в България, но и в Европа. Данни за живот в околностите на града датират още от 6 хилядолетие преди новата ера. В близост до града е голямото тракийско селище с името Кабиле, което е важна крепост в държавата на Филип Македонски и процъфтява в римско време до нашествието на готите, които го разрушават през 378 година. В Кабиле са били сечени монети, развивали са се занаяти и търговия .

През 293 г. римският император Диоклециан преминава по долината на р.Тунджа и античното селище на територията на днешния Ямбол е наречено Диосполис, град на Зевс. Важното му стратегическо положение го прави винаги желан, както от българските, така и от византийските владетели.

Средновековните хронисти споменават града с името Диамполис, Ямполис, и др. В надпис от времето на българския цар Иван Александър градът е наречен Дабилينو. През средновековието Ямбол е важна крепост в Българската държава.

През 1373 г. след дълга обсада средновековната Ямболска крепост пада под властта на османските турци. През време на турското владичество в града се е въртяла оживена търговия със зърнени храни, кожа, вълна, лой, мед, пашкули, ориз, сирене, добитък, които

били изпращани към Одрин и Цариград. През XV век в центъра на Ямбол е построен големият покрит пазар Безистена, за който през 1667 г. турският пътешественик Евлия Челеби казва: ”Има... един солиден Безистен с четири железни врати. Такъв оживен и украсен Безистен в никоя друга страна няма. Всички ценни неща се намират в него в изобилие и на безценица...”.

През града е минавал “Соления път” от Анхиало към Пловдив. В българската махала Каргона е била голямата занаятчийска чершия и пазарът. В Каргона са построени и двата църковни храма “Света Троица” и “Свети Георги”, до която е изградена камбанария висока 36 м. Ямбол е дал много войводи и хайдутти, взели участие в освободителните войни.

Още през 1875 г. градът е свързан със ж.п. линия през Нова Загора с Злати дол и Маричината низина, като през 1890 година линията е продължена до Бургас. Тя се отразява положително върху стопанското развитие на града за износа на много продукти през растящото бургаско пристанище.

Исторически обекти

В областта има обекти с културно, историческо и друго значение, които представляват интерес за организирани туристи от страната и чужбина, а и са много добра предпоставка за развитие на културно-познавателния туризъм:

- **Националният археологически резерват Кабиле** се намира на 8 км, северозападно от гр. Ямбол. Кабиле е един от най-големите и значими градове в Древна Тракия, възникнал в IV в. пр. н.е. и продължил съществуването си до Средновековието. Разкрити и експонирани са: светилище и части от крепостни стени с порта от елинистичната епоха /IV-II в. пр. н.е./; укрепен военен лагер с прилежащите му обществени сгради и казарми от римската епоха /III-IV в./; римска баня с хипокауст; две раннохристиянски базилики с многоцветни подови мозайки и други архитектурни останки от античния град. В музея към национален археологически резерват Кабиле е уредена постоянна експозиция от находки и предмети, открити по време на археологическите проучвания. **Обектът ще бъде изцяло реновиран и благоустроен благодарение на одобрен проект на община Ямбол по Оперативна програма “Регионално развитие”**. Проектът ще модернизира и популяризира НАР Кабиле като го превърне във водеща туристическа атракция на региона. Общата стойност на проекта е 5 470 116 лева .
- **Ямболският Безистен** – Безистенът в Ямбол е един от най-интересните и добре запазените архитектурни паметници в България от втората половина на XV век. За значението му в архитектурния облик и в стопанския живот на Ямбол пише турският пътешественик и хронист Евлия Челеби, посетил града през 1667 г. През годините сградата претърпява няколко преустройства, но в периода 1970-1973 г. е реставрирана във вид, максимално близък до първоначалния и е адаптирана към условията на съвременния град. Безистенът е паметник на културата. **Предстои нов етап на реставриране и модернизиране на Безистена**. По проект на община Ямбол по Оперативна програма “Регионално развитие” ще бъде направен основен ремонт на сградата на Безистена, обособяване на обществена и обслужваща зона, фойе, създаване и интериорно оформяне на две нови експозиционни зали за временни изложби, обособяване на информационен център за предоставяне на туристическа информация и продажба на сувенири и др. Стойността на проекта е 5 470 116 лева .
- **Ески Джамия** е строена през второто десетилетие на XV в. според изследванията на холандския архитект Михаил Киил. Турският пътешественик и хронист Евлия Челеби отделя специално място на джамията в своите пътеписи на път от Крим за

Цариград през 1667 г. Интерес представлява минарето на джамията, което първоначално било квадратно с кръгла горна част от сирийски и източно-анадолски тип. Джамията е единственият запазен мюсюлмански храм в Ямбол. Днес Ески джамия е реставрирана и е една от впечатляващите сгради в града. Ески джамия е паметник на културата.

- **Средновековна Ямболска Крепост**, която е разположена в западната част на Ямбол, в двора и района около Техникума по механотехника. Крепостната стена е градена в края на X век, като неколкостранно е преправяна и разширявана през XII - XIV век. Сега една значителна част от Ямболската средновековна крепост е проучена, консервирана и достъпна за посещение. Тя е единственият археологически паметник на територията на град Ямбол от Средновековието и представлява интерес за всички, които се интересуват от средновековна българска история.
- Разкопки на **древно поселение** при Драма - проучванията на могилата и нейният микрорайон дават възможност да се проследи от неолита до ранното средновековие историята на заселването и на промените в околната среда на това затворено топографски място.
- Сбирки с исторически и етнографски материали на Историческия музей, **Етнографски възрожденски комплекс – Елхово**. Музеят разполага със самостоятелна изложбена зала с площ от 130 кв.м. Ежегодно през залите му минават около 16 000 посетители. С експонати от фонда музеят е участвал в изложби, организирани в България, Будапеща, Виена, Букурещ, Монреал. От средата на 2003 г. етнографският музей в гр.Елхово е включен в списъка на **Националното движение "Опознай България - 100 национални туристически обекта" под № 100**. Върху територията на община Елхово са локализирани исторически места - останки на антични и средновековни крепости: в землището на с. Лесово, с. Гранитово - местността Калето, с. Раздел - м. Кьостско кале, с. Мелница - м. Градището, с. Малък Манастир - м. Кръста, тракийско скално светилище в землището на с. Мелница, долмени край с.Голям Дервент. Останки от праисторически селищни могили има край селата Кирилово - Минчогорева могила, Бояново - Райков сумай, Лесово - Дядопаньовата воденица, Гранитово - Азмаците и гр. Елхово - Турското кьоше.
- **„Еркесията” - пограничен окоп, между България и Византия** - Пограничен окоп, между България и Византия, преминава през територията на община „ Тунджа” в близост до възвишението „Бакаджиците”. Наименованието има турски произход и означава „пресечена земя”. През 705 година в пределите на Българската държава е включена областта Загоре и съоръжението е построено, за да бъде запазена територията ѝ от внезапните нахлувания на византийските войски. Пограничният окоп е дълъг 131 км. като започва от устието на Мандренското езеро край Бургас и завършва на р. Марица при вливане на притока ѝ - р. Сазлийка. Източната половина на „ Еркесията” – до р. Тунджа е строена по заповед на хан Тервел след 708 година, а западната-в началото на IX в. по времето на хан Омуртаг.
- **Долмени край с. Голям Дервент** - Група от два долмена, построени в трудно проходима полу-планинска и гориста местност.
- **Погребален комплекс с антична колесница край с. Борисово** - Цялостно разкритият под могилен насип комплекс от Археологическа експедиция “Странджа” се отличава с висока степен на запазеност на колесницата, гробните

дарове, самите останки от погребвания, както и запазени следи от погребалния ритуал. Разкритата надгробна могила е с диаметър 60 м. Разкрити са изцяло запазена антична колесница с два впрегатни коня, два бойни коня, останки от погребения на тракийски аристократ и членове на неговата фамилия. Комплексът е датиран в края на I и началото на II век сл. Хр.

- **Средновековен Манастирски комплекс /V – VI в./ в с. Воден –**

Манастирският комплекс датира от периода XI – XIV век, разкрит е в резултат на археологическите проучвания. Проучени са портите, укрепителната система, монашеските килии и стапански постройки. Най-интересна и уникална е внушителната трикорабна базилика с размери 21 x 17 м., в чието строителство има два етапа. Първоначалната църква на манастира е малка едноапсидна от т.нар. кръстовиден тип. По-късно след разширението тя се превръща в олтар на новопостроената триапсидна базилика. Уникалното в случая е, че първата църква е построена върху естествена пещера на три нива, която посредством стълби, площадки с пейки и ниши е пригодена за богослужение. Местоположението на манастира в полите на Странджа и съществуването на пещера под олтара на църквата дават основание на част от учените да считат, че това е древната „Парория” – манастира на родоначалника и идеолога на исихазма – Григорий Синаит.

- **Тракийски светилища “Мирчовите камъни” и “Мучуковите камъни”** - Върху верига отделно стърчащи скали и в двете местности са изсечени скални кръгове на брой над 100. Скалите са с дължина до 20 м., а височината им на места достига до 10 м. Открояват се ясно сред хълмистия терен. Диаметрите на кръговете са между 40 и 80 см. Една от хипотезите е, че представляват паметници на соларния култ на траките, живели по тези места. Символизират слънчевия диск и са продукт от общото развитие на соларната религия в източното Средиземноморие през втората половина на II хилядолетие пр. Хр. разположени на 2 км. южно от с. Мелница, в едноименна местност.
- **Дервентските възвишения** са разположени на изток от долината на р. Тунджа, тясно свързани със Странджа планина. Те са удобни за краткотрайни излети и почивка сред природата. В землището на с. Голям Дервент - местността Гьол бунар функционира ведомствена почивна база на "Елпром-Елхово", а в землището на с. Раздел - местността Студеното кладенче - почивни бази на "Яница" и община Елхово.
- **Дрънчи дупка** е местност в северното подножие на Дервентските възвишения в землището на с. Мелница. Карстов терен с няколко извора, отвесна пещера с подземна река и хоризонтална пещера. В местността е възстановена и функционира малка църква.
- **Местността Манастирчето - с. Стройно** е обширна поляна с над 20 вековни дървета, извор с питейна вода, малка църква - светилище, основно реконструирана и обновена. Обект за краткотраен летен отдих. Праговете по коритото и бързите води на р. Тунджа в местността Даркая са привлекателно място за провеждане на състезания по водно спускане /спускане по бързо течащи води/ и воден слалом.
- **Къща-музей и паметник на Стефан Караджа** - Намира се в центъра на селото, в родния двор на Стефан Караджа. Съдържа предмети, отразяващи епохата, в която е живял героя. В двора се намира и паметник на Стефан Караджа, поставен през 1895

г. по инициатива на сестрите му Търна и Пена. През 1972 г. е обявена за паметник на културата с национално значение.

Култура

Град Ямбол трайно присъства на културната карта на България. Още през 1862 г. в града е основано Читалище "Съгласие" и библиотека. През 1921 г. е построено кино "Модерен театър". През 1949 г. е създаден Държавния драматичен театър, носещ днес името на голямата българска актриса Невена Коканова, а през 1957 г. Държавния Куклен театър. През 1967 г. е създадена Ямболската хорова школа "Проф. Г. Димитров", прославила града ни в цяла Европа. В града имат и своите изяви камерният ансамбъл "Дианополис", хор "Гусла", духовият оркестър, фолклорният ансамбъл "Тунджа".

Природа и околна среда

Областта е екологично чист район без големи замърсители, с благоприятни природни и антропогенни туристически ресурси. Уникални са природните дадености в резерватите Балабана, Горна и Долна Топчия около Елхово – обекти за ловен и екотуризъм. Река Тунджа предлага възможности за преминаване с лодка по средното течение сред богата лонгозна растителност и красива природа. Уникален по своята живописност е Сремския пролом, където река Тунджа разделя Странджа и Сакар планина - община Елхово и община Тунджа. Защитени местности на територията на Ямболска област са "Дебелата кория", "Блатото", "Иванов гьол" – местност "Ормана", "Блестящо лале", "Мразовец" – местност "Ормана", "Веселиновска гора"-с. Веселиново, Дрънчи дупка – с. Мелница.

Природни забележителности – вековни дървета са: "Трите дъба" - 3 бр. вековни дървета от летен дъб, намиращи се в землището на с. Коневец и Топола /"Чатал кавак" / в местността "Чадарлий" – землище на с. Тенево - дърво с внушителни размери, като височината му е 27 м., диаметъра на гръдна височина е 5,50 м. На височина 5 метра от терена от ствола излизат 5 броя клони и от там носи името си "Чатал кавак". Всеки клон има диаметър 0,50 м.

Религиозни обекти

Манастирите и черквите в района имат стара история. Легенди се разправят за **Устремския (Вакъфския) манастир** с Кара-Кольовите дупки, (известен като център на хайдутството през 18 век), пещерата на Индже войвода до **Храм-паметника Александър Невски на Бакаджика**, построен на мястото на разрушения през Априлското въстание манастир "Св. Спас". Ямболските черкви **Света Троица** (най-старата в града – от 17 век), **Свети Георги** (от средата на 18 век, с килийно училище, опожарена при отстъплението на турските войски и възстановена през 1882 г.) и **Свети Николай Чудотворец** имат уникални архитектурни детайли и иконостаси. Обект на лечебен туризъм е манастирът **Рождество на Пресвета Богородица** край с. Кабиле. Втората по големина в България **Ески джамия**, построена след падането на Ямбол под турска власт (през лятото на 1373 г.), е реставрирана в оригинален вид. Има и Католическа черква, Синагога (сега галерия) и др.

3. СИЛНИ И СЛАБИ СТРАНИ, ВЪЗМОЖНОСТИ И ЗАПЛАХИ ПРЕД РАЗВИТИЕТО НА ТУРИЗМА В ОБЛАСТ ЯМБОЛ – SWOT АНАЛИЗ

СИЛНИ СТРАНИ:	СЛАБИ СТРАНИ:
<ol style="list-style-type: none"> 1. Благоприятно географско положение с лесен достъп до големите градове; 2. Близост до Черно море и Република Турция; 3. Богато културно-историческо наследство; 4. Наличие на уникални природни забележителности и защитени територии; 5. Наличие на съхранени културно-исторически паметници на територията на областта; 6. Благоприятен за туризъм климат през цялата година; 7. Добре изградена мрежа от социални, образователни и културни институции; 8. Добро общо екологично състояние на областта; 9. Съхранени бит, традиции, обичаи, богат и многообразен културен календар; 10. Добра леглова база и наличие на достатъчен брой места за настаняване; 11. Известен опит и капацитет на администрациите за подготовка и реализация на проекти с европейско финансиране в областта на туризма. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Морално остаряла водопроводна мрежа и канализационна система; 2. Лошо техническо състояние на голяма част от републиканската и общинската пътна инфраструктура; 3. Липса на ефективна система за управление на отпадъците; 4. Недостатъчен брой квалифицирани кадри в областта на туризма; 5. Миграция на младите хора към развитите градове в страната и чужбина; 6. Липса на единна информационна система в областта на туризма; 7. Липса на маркетинг и реклама на туристическия потенциал на областта; 8. Липса на изградено трайно партньорство със съседни области за търсене на възможности за цялостно развитие на туризма в региона; 9. Недостатъчна координация между туристическите структури, бизнес сектора, общинските и областни структури.

ВЪЗМОЖНОСТИ:	ЗАПЛАХИ:
<ol style="list-style-type: none"> 1. Перспективи за благоустрояване и реставриране на културно-исторически обекти с подкрепата на Структурните фондове на ЕС; 2. Включване на туристическите обекти на областта в маршрутите и продуктите, предлагани от големите туроператорски фирми; 3. Проучване на добри практики за алтернативни форми на туризъм, които областта има потенциал да развива, и адаптирането им съобразно специфичните местни условия; 4. Разработване на нови и атрактивни туристически маршрути в областта; 5. Ефективно използване на средства от европейски, национални и местни фондове за развитието на туризма в областта; 6. Подобряване на квалификацията и уменията на персонала. 7. Повишаване на туристическата култура и създаване на информираност за културното наследство сред обществото. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Застаряващо население и мигриращи млади хора; 2. Липса на текущ инвестиционен интерес към областта от стратегически български и чуждестранни инвеститори; 3. Продължаваща икономическа криза в страната и ограничен достъп до финансови ресурси от държавата и банковия сектор; 4. Непълноценно оползотворяване на наличните природни и антропогенни ресурси; 5. Недостатъчни инвестиции от страна на частния сектор в областта на туризма.

ОСНОВНИ ИЗВОДИ:
<ol style="list-style-type: none"> 1. Област Ямбол разполага с добър потенциал за развитие на туризъм - природни и антропологични ресурси за развитието на алтернативен туризъм, но липсват умения и опит за предоставяне на туристически продукти и услуги. 2. Необходимо е по-активно предлагане и реклама на туристическите обекти и включването им в маршрутите и продуктите, предлагани от туроператорски фирми и агенции. 3. Добра координация и ползотворно сътрудничество между всички заинтересовани страни – администрация, бизнес, местна общност, НПО са ключът към развитието на туристическия потенциал в Ямболска област. 4. Необходимо е ефективно използване на всички източници за финансиране на проекти за туристическото развитие на областта като европейски, национални и общински фондове, както и изграждане на устойчиви партньорства.

4. ВИЗИЯ, ЦЕЛИ, ПРИОРИТЕТИ И МЕРКИ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА В ЯМБОЛСКА ОБЛАСТ

4.1. Визия

В резултат на обединяване на усилията на регионалната, местната власт, местния бизнес и местната общност като цяло, с консенсус, е определена следната визия за развитие на туризма в област Ямбол за 2013 г.:

Област Ямбол - атрактивна дестинация за развитие на алтернативни форми на туризъм – културно-исторически, селски, екологичен и воден.

4.2. Стратегически цели

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1: Привличане на различни групи туристи от страната и чужбина чрез повишаване качеството на туристическите продукти.

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2: Позициониране, популяризиране и цялостен маркетинг на Област Ямбол като туристическа дестинация

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3: Подобряване на туристическата инфраструктура на областно и общинско ниво.

4.3. Приоритети

ПРИОРИТЕТ 1: Съхраняване и развитие на културните паметници и традиции, историческото наследство и природните ресурси в областта.

Мерки за реализиране

- Поддържане, опазване и възстановяване на културно-историческите и археологическите паметници.
- Рехабилитация, реконструкция и изграждане на нови пътища /подходи/пътеки до културно-историческите обекти.
- Насърчаване организирането на редовни местни събития като фестивали, фолклорни прояви, представяне на местни традиции, кухня, занаяти и др.
- Изготвяне и реализиране на проекти в областта на културно-историческото наследство на областта с български и чуждестранни партньори на национално, регионално и местни ниво за размяна на идеи, опит и положителни практики, както и с маркетингови и рекламни цели.
- Редовен мониторинг и анализ на състоянието на културно-историческото наследство и природните ресурси в областта с цел предприемане на навременни адекватни превантивни и коригиращи мерки.

ПРИОРИТЕТ 2: Разработване на нови туристически продукти, дестинации и атракции.

Мерки за реализиране

- Разработване на природни, културни и исторически атракции - възстановяване, опазване, експониране, оборудване, въвеждане на техники и програми за интерпретация и анимация и др.
- Създаване на интегрирани туристически продукти и регионални маршрути
- Разработване на атракции за развитие на детския и младежки туризъм;
- Развитие на водни зони за отдих по течението на река Тунджа;
- Създаване на подходящи форми за представяне на местното занаятчийство, традиции, кухня и бит и разработването им като туристически продукт.

ПРИОРИТЕТ 3: Повишаване качеството на образование и обучение в туризма в съответствие с потребностите на пазара на труда

Мерки за реализиране

- Подобряване на системата за квалификация и преквалификация на безработни лица с оглед ресурсното обезпечаване на туристическите дейности и регионалното развитие.
- Разработване на механизми за трайни партньорства между обучаващите институции и бизнеса.
- Повишаване на конкурентоспособността на работната сила в туризма.

ПРИОРИТЕТ 4: Ефективен маркетинг и реклама на туристическите обекти и област Ямбол като туристическа дестинация.

Мерки за реализиране

- Създаване и осъществяване на интегриран подход при рекламирането на туристическия район (изготвяне на регионални печатни материали, уеб страница и общ рекламен клип, представящи всички възможности за туризъм в региона, регионален туристически информационен център и др.).
- Изработването на промоционални материали (справочници, пътеводители, карти, карти-схеми, брошури, проспекти, комплекти снимки и др.).
- Създаване на постоянно действащи канали за комуникация и реклама на туристическия район: интернет, туристически борси и изложения, пътеводители, опознавателни турове, тур оператори.
- Развитие на трансграничните дейности в областта на туристическия маркетинг и реклама.

ПРИОРИТЕТ 5: Подобряване на партньорството и координацията с всички заинтересовани страни за разработване и прилагане на политиката в туризма.

Мерки за реализиране

- Прилагане на механизми за ефективно сътрудничество на заинтересованите страни (държавни, общински, частни, неправителствени организации) с цел стратегическо партньорство.
- Ангажиране на местни НПО, културните институции, местното самоуправление и бизнес организациите в разработването и осъществяването на проекти в областта на

туризма, финансирани от Европейски фондове, Национални програми и други донори.

- Насърчаване на ефективно регионално сътрудничество при туристическото планиране с оглед разработването и предлагането на общи туристически продукти.
- Развитие на трансграничните партньорства за създаване на съвместни туристически продукти.

ПРИОРИТЕТ 6: Изграждане и модернизация на туристическата инфраструктура.

Мерки за реализиране

- Ремонт и реконструкция на пътната инфраструктура, свързваща туристически обекти в рамките на областта и общините.
- Изграждане/реконструкция на ВиК, енергийната и съобщителна инфраструктура, обслужваща туристическите обекти.
- Изграждане/реконструкция на базата за провеждане на културни мероприятия (концертни зали, изложбени зали, сцени и т.н.).
- Адаптиране на туристическата инфраструктура за нуждите на хората с увреждания, изграждане на парапети, рампи и др.
- Изграждане, облагородяване и поддържане на адекватна допълваща инфраструктура, необходима за туристическия бизнес и за задоволяване на потребностите на туристите (туристически пътеки и алеи, места за пикник, указателни табели, посетителски информационни центрове, детски площадки, съоръжения за отдих и спорт с нестопанска цел, паркинги, тротоари, зелени площи, тоалетни, осветление, малки съоръжения за събиране на отпадъци и др.).

5. НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ ЗА МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА НА СТРАТЕГИЧЕСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗМА В ЯМБОЛСКА ОБЛАСТ

Периодичният мониторинг и оценка на постигнатия напредък в изпълнението на заложените цели е важна стъпка в реализацията на План за развитие на туризма в област Ямбол и предприемането на коригиращи и превантивни мерки при необходимост. Тази задача е отговорност на Областна администрация – Ямбол, която трябва да осъществява ефективен мониторинг на плана и да осигурява публичност и прозрачност на постигнатите резултати и идентифицираните проблеми, като използва следните ключови индикатори:

- Увеличаване на приходите от туризъм в областта;
- Увеличаване на инвестициите в туристическия сектор;
- Увеличаване броя на обектите, включени в туристическите маршрути;
- Нарастване броя на туристите, посетили туристическите обекти в областта;
- Създаден туристически информационен център;
- Реализирани дейности по възстановяване, опазване, експониране, оборудване, въвеждане на техники и програми за интерпретация и анимация на природните, културни и исторически атракции;
- Увеличаване на броя на туристите от съседните страни – Република Турция;

- Проведени събития с местен, регионален, национален или международен характер, като - фестивали, културни мероприятия, спортни състезания, фолклорни прояви, др.;
- Разработени канали за комуникация и реклама на туристическите обекти и област Ямбол като туристическа дестинация;
- Разработени промоционални материали;
- Брой реализирани проекти и усвоени средства по Европейските фондове за развитие на туризма в областта;
- Реализирани дейности за изграждане/реконструкция на инфраструктурата до и около туристическите обекти;

6. ФИНАНСИРАНЕ

Източници за финансиране на дейностите от Плана за развитие на туризма в Област Ямбол (2011-2013г.) са:

- държавният бюджет;
- бюджетите на общините;
- средства на физически и юридически лица;
- средства от фондовете на Европейския съюз;
- други международни финансови институции.

Сред тях важно значение намират средствата от фондовете на ЕС и в най-голяма степен следните програми за периода 2007-2013 г.

- **ОП „Регионално развитие”** е единствената от шестте оперативни програми, в която туризмът е обособен като самостоятелна приоритетна ос 3. Дейностите, които се подкрепят, са структурирани в три операции: **Приоритетна ос 3: Устойчиво развитие на туризма** (Операция 3.1. „Подобряване на туристическите атракции и свързаната с тях инфраструктура”; Операция 3.2. „Развитие на регионалния туристически продукт и маркетинг на дестинациите”; Операция 3.3. „Национален туристически маркетинг
- **Програма за развитие на селските райони:**
 - Мярка 3.1.1. „Разнообразяване към неземеделските дейности”
 - Мярка 3.1.2. „Подкрепа за създаване и развитие на микропредприятия”
 - Мярка 3.1.3. „Насърчаване на туристическите дейности”
- **ОП „Развитие на човешките ресурси”** насърчава създаването на нови работни места, подпомага повишаването на професионалната квалификация и преквалификация на туристическия персонал;
- **ОП „Развитие конкурентоспособността на българската икономика”** дава възможност на туристическите предприятия да покрият международно признати стандарти, да въведат интегрирани системи за управление от серията ISO-стандарти, след което да получат съответните евросертификати;
- **ОП „Транспорт”** развива железопътната и пътна инфраструктура по трансевропейските и основните национални транспортни оси чрез строителство на магистрали, рехабилитация и модернизирани съществуващи пътища;
- **ОП „Околна среда”** е насочена към подобряване на техническата инфраструктура в курортите и туристическите селища чрез изграждане/реконструкция на пречиствателни станции за отпадъчни води и канализационни мрежи;
- **Програмите за трансгранично сътрудничество България – Турция.**

7. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Област Ямбол е една от малкото области в България с уникално съчетания на природни и антропогенни ресурси, чиито потенциал за развитие на туризма все още не е използван. Настоящият план за развитие на туризма в област Ямбол е целенасочена стъпка в тази посока и се очаква да допринесе за развитието на устойчив туризъм, икономически и социален просперитет на местната общност в средносрочен и дългосрочен план.